ASPECTE TRANSCULTURALE ŞI TRANS-TEMPORALE ÎN NARATOLOGIA FORMALĂ

LUPAŞCO SERGIU

Universitatea de Stat din Moldova

Traducerea este una dintre modalităţile esenţiale, fundamentale şi adecvate ale transferului intercultural. Diferenţele de ordin cultural constituie serioase dificultăţi pentru traducătorii tuturor timpurilor, or cultura impune întotdeauna anumite limite în procesul traducerii. În absenţa unor „universalii culturale" comunicarea interumană între exponenţi ai unor culturi diferite ar fi extrem de dificilă sau aproape imposibilă. La fel de implauzibilă ar fi şi traducerea unui text dintr-o limbă în alta. Universaliile culturale se datorează fondului genetic şi axiologic al omenirii, or experienţa umană este universală, valabilă pentru toate culturile şi toate timpurile. Cel care a sugerat aplicabilitatea unor asemenea tipare de guvernare ale experienţei umane şi în cazul naratologiei formale a fost savantul rus Vladimir Propp. Opera sa revoluţionară „Morfologia Basmului"(1928) are la bază postulatele arhetipale ale psihologului Carl Jung care milita pentru conceptul că întreaga rasă umană are la bază experienţe şi trăsături de caracter comune care sunt uşor de recunoscut şi care sunt considerate subliminal drept puncte de reper pentru experienţe ulterioare. Studiind basmele şi poveştile populare ale poporului rus, Propp a depistat trăsături recurente care compun structura naratologică a basmelor sintetizându-le în 31 de „narateme" la care a mai adăugat 8 tipare pe care le pot adopta personajele. Nu toate basmele şi povestirile conţin toate cele 31 de narateme, şi nu neapărat în ordinea propusă de către savantul rus, totuşi majoritatea operelor conţin o mare parte a trăsăturilor identificate. În cercetările noastre contrastiv-comparative am identificat că naratemele lui Propp nu sunt rezervate exclusiv culturii ruse sau exclusiv genului basmului. Acestea constituie scheletul narativ al multor poveşti de autor (poveştile fraţilor Grimm sau Harap-Alb), al operelor genului fantasy (seria Harry Potter, trilogia Stăpânul Inelelor, Hobbit-ul, al filmelor gen western şi chiar al romanelor lui Ian Flemming. Acest lucru ne permite să afirmăm că naratemele lui Propp constituie veritabile universalii transculturale şi trans-temporale care au facilitat dintotdeauna comunicarea interculturală şi traducerea adecvată.